

Милан Иванић

МЕТОХИЈА

Споменици и разарања

С БЛАГОСЛОВОМ ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ АРХИЕПИСКОПА ПЕЋКОГ МИТРОПОЛИТА
БЕОГРАДСКО-КАРЛОВАЧКОГ ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ ГОСПОДИНА ИРИНЕЈА

МЕ Спомени

Објављивање ове књије помогли су
Канцеларија за Косово и Метохију и Министарство културе и информисања Владе Републике Србије

Милан Иванович

ТОХИЈА

ци и разарања

ПРОМЕТЕЈ

СЛУЖБЕНИ
ГЛАСНИК

Илустрације

На корици
Портрети цара
Душана, царице
Јелене и сина им
Уроша, Дечани,
Богородичин акатист,
1335-1350.

На предлисту
Патријарх Јоаникије,
цар Душан, царевих
Урош, Свети Сава
Српски, Пећка
патријаршија,
Црква светог
Димитрија, ктиторска
композиција, 1345.

страна 1
Дечани, портал на
улазу у наос, детаљ,
лав (1327-1335)

2-3
Кањон Бистрице

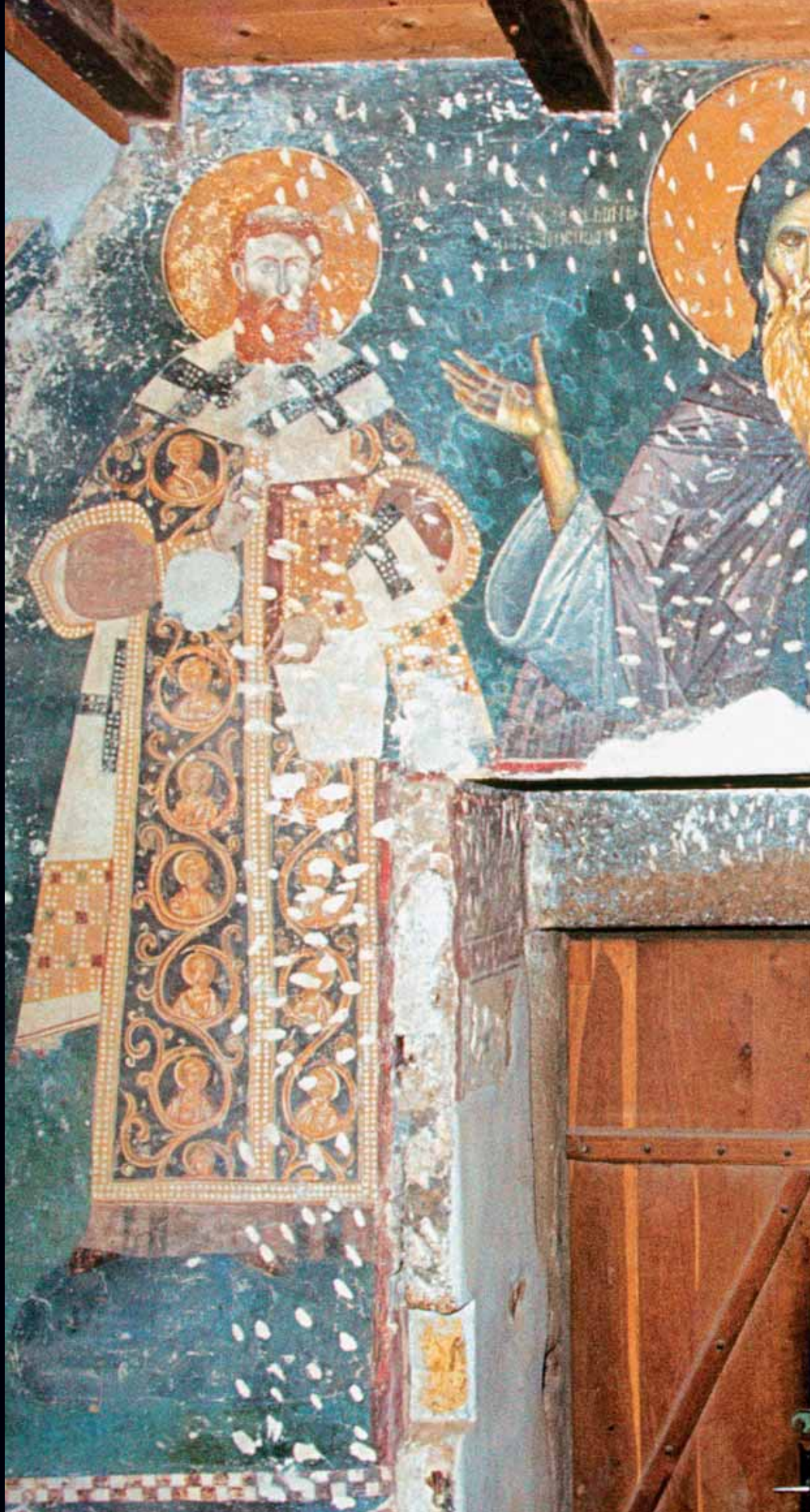
4-5
Пећка патријаршија,
шам-дуд

6-7
Гориоч, 2011.

12
Крст цара Душана,
XVII-XVIII век

На предлисту и
залисту
Дечанска повеља из
1330, детаљ

Свети Сава, Симеон-Стефан Немања
и краљ Стефан Првовенчани,
Богородица Љевишка, око 1310.

Сенима својих
драїх: дедa Крсїа,
баке Неїославе, оца
Алексе, мајке Јасне,
браїа Михаила и
сесїара Заїорке,
Драїе и Љубице чије
їробове разорише
леїа 1999. їодине
у їраду Пеїи и
селу Добруши

Садржај

САДРЖАЈ

ВЕЧНО У МЕТОХИЈИ 17

Географске особености 20

ИСТОРИЈА, КТИТОРИ И ГРАДИТЕЉИ 27

Владари 29

Црквени поглавари 41

ОД ТУРСКИХ ВРЕМЕНА ДО XX ВЕКА 57

Метохија за време турске владавине и албански злочини 1455–1912. 59

Срби у Метохији у XIX и XX веку 63

СРЕДЊОВЕКОВНИ МАНАСТИРИ, МАНАСТИРИШТА, ПИСАРНИЦЕ, ЗВОНА 83

Манастири и манастиришта у Метохији 85 Баране 85 Бобовац (Бобојевци) 90

Бориче 90 Брановац 90 Бродосавци 90 Будисавци 90 Велика Јабланица 91

Воћник 92 Враоница 92 Врела (Иврала) 92 Гориоч, Гориоча или Огориоча 92

Горња Добруша 94 Горњи Црнобрег 94 Гуђевица 94 Девич 94 Дечани 97

Дечани II – манастир Св. Николе 100 Долац 100 Доманек 101 Ђеновија (Кеновија) 101

Ђурко 101 Жаково 101 Ивановец 102 Јеловац 102 Жежевица 102 Кармил 102

Козник 103 Кузмићан 103 Леочина 103 Мојстир 103 Мокри Дол 103 Мужљак 104

Нарта 104 Непробиште 104 Орлатски манастир 104 Осојане 104 Острозуб 105

Паскалица 105 Пећка патријаршија 105 Поповац 115 Поповљане 115 Радеша 116

Ресник 116 Рестелица 116 Ретимље 116 Рудник 116 Св. апостол Марко 117

Св. Арсеније 117 Св. Арсеније 117 Св. Архалије 117 Св. арханђел Михаило 118

Св. арханђеоло Михаило 118 Св. арханђели Михаило и Гаврило 119 Св. Врачи 120

Св. Врачи 120 Св. Георгије 121 Св. Димитрије 121 Св. Димитрије 122 Св. Ђорђе 122

Св. Јован 122 Св. Јован 122 Св. Никола 122 Св. Никола 123 Св. Петар 123

Св. Петар Коришки 124 Св. Петка 124 Св. Симеон 125 Св. Симон 125 Св. Спас 125

Св. Спас 125 Св. Тројица Русиница 126 Световрачки манастир 127 Синаје 127

Студеница Хвостанска (Мала Студеница) 128 Суво Грло 129 Тавор 129 Туменица

(Томанце) **130** Успење Пресвете Богородице **130** Чичавица **130** Шумати Боговац **131**
 Шумник **131** **Средњовековне испоснице-цркве и ћелије** **133** Испосница Св. Петра
 Коришког Пустиножителя **133** **Пећине-испоснице код Пећке патријаршије и у**
Руговској клисури **134** Маркова пећина **134** Пећина „Проклете Јерине” **134**
 Котрулица **134** Испосница-пећина Паклина или Калаба **134** Испосница Ђелије
 или Тодића пећина **137** Испосница Св. апостола Марка **137** Испосница Св. Николе **137**
Дечанске испоснице **138** Испосница Голем камен или Калуђерска пећина **138**
 Доњољубинска пећина-испосница „Марина дубка” **139** **Матоске испоснице** **140**
 Испосница Русиница **140** Пећине-испоснице Уљарице **142** „Грчке испоснице” **142**
 Испоснице Калуђерски крш **143** Вранић-пустиња – испосница **143** Јунић-пустиња –
 испосница **143** Кузмића-пештера – испосница **143** Синаје **143** Испоснице Црвене стене
 (Црвени крш) **144** Пећина-испосница **144** Црклез ћелије-испоснице **144** **Средњовековне**
писарнице – скрипторији **145** Пећка патријаршија **145** Манастир Дечани **146**
 Манастир Св. арханђела Михаила и Гаврила **147** Манастир Девич **147** Манастир Св.
 Тројице Русинице **148** Црклез **148** **Средњовековна манастирска звона и иконе** **149**

НАСЕЉА У МЕТОХИЈИ СА ЦРКВАМА И ЊИХОВИМ ОСТАЦИМА **151**

Насеља у Метохији са црквама и њиховим остацима **153** Алагина Ријека (Река) **153**
 Алтин **153** Бадајбокс и Бабалоћ **154** Бадиће **154** Бања **154** Бања – Сува Река **155** Бање **155**
 Бањица **155** Бањица (код Пећке Бање) **156** Баране **156** Бардосан **156** Батуша **156**
 Баћка **157** Бегов Лукавац (или Велики Лукавац) **157** Белаје **157** Бела Црква **158** Белег **158**
 Белица **159** Бело Поље **159** Бело Поље (код Пећи) **160** Берково **161** Бец **162** Билуша **162**
 Бистражин **162** Бича **163** Благаје **163** Блатчане, Блатце (сада Блаце) **163** Бљач **163**
 Бобовац **163** Боге **164** Богошевци **164** Братотин **164** Брезна **165** Брестовац **165**
 Брестовик **165** Брњача **166** Брод **167** Бродосавце **167** Бролић **167** Броћна **167** Брут **167**
 Бубље **168** Будисавци **168** Бућане **169** Васиљево **169** Вележа **170** Велика Јабланица **170**
 Велика Круша **170** Велика Хоча **170** Велики Дреновац (Клина) **175** Велики Ђурђевик **175**
 Велики Крстац **177** Велико Крушево **177** Вериће **177** Видење, Видање **178** Витак **178**
 Витомирица **178** Вишеград **179** Вогово **179** Вокша **180** Волујак **180** Воћњак, Воћњик **180**
 Враговац **181** Вранић I **181** Вранић II **182** Вранићи **183** Враниште **183** Врановац **183**
 Врбичане **183** Врбница **184** Врбовац **184** Врела **185** Вучар **185** Главичица **186** Гладно
 Село **186** Глобочица **186** Глоговац **187** Глођане **187** Годанце **188** Годен **189**
 Гораждевац **189** Горња Клина **190** Горња и Доња Лука **190** Горња Србица **191** Горње
 Љубиње **191** Горње Обриње **191** Горње Преказе **192** Горње Село **192** Горњи Обилић **194**
 Горњи Петрич **194** Горњи и Доњи Поточани **195** Горњи Ратиш **195** Горњи и Доњи
 Стреоц **195** Горњи и Доњи Црнобрег **196** Горожуп **196** Господина црква **196**
 Грабаница **196** Грабац **197** Градислава црква **197** Градица **197** Градиш **197**
 Гражданик **198** Грамочел **198** Гребник **198** Грековце **199** Грчина **199** Гунцате **199**
 Гуска **200** Дамјане, Дамњане **200** Дањане **200** Дашиловац **201** Дашиновац **201**
 Дворане **201** Девич **202** Деич **202** Деловце **202** Дечане **202** Диканце **203** Доблидаре **204**
 Добра Вода **205** Добрашевац **205** Добри До (Прекорупље) **205** Добри До **205**

Добродол **206** Добродољане **206** Добруша **207** Добрушта **208** Дојнице **208** Долац **209**
 Дољ **210** Доманек **210** Доња Јошаница **211** Доња Клина **211** Доња Лука **211** Доња
 Србица **212** Доња Фуштица **212** Доње Љубиње **212** Доње Ново Село **212** Доњи
 Обилић **213** Доњи Црнобрег **213** Дошевац **213** Дошлица **214** Драгобиље **214** Драгољевац,
 Горњи и Доњи **214** Драјчићи **215** Дрвена црква **216** Дрвенград **216** Дреновац **217**
 Дреновац **217** Дреновчић **217** Дрење **217** Дрсник **218** Дубљане **219** Дубовик **219**
 Дубово **220** Дуге Њиве **220** Дуге Њиве (код Клине) **220** Дујак(е) **220** Дуље **221**
 Ђаковица **221** Ђонај **225** Ђураковац **226** Ђурђевик **228** Жаково **228** Жач **228**
 Ждрело **229** Ждрело (Ждрелник) **229** Живињане **230** Заблаће **230** Заблаће II **230**
 Забрђе **231** Заимово **231** Заплужје, Запужане **231** Затрич **232** Захаћ **232** Зјум **233** Зли
 Поток **233** Злокућане **234** Злопек **234** Зојић **234** Зочиште **234** Зрзе **236** Игларево **236**
 Избице **236** Избиште **236** Илијина црква **237** Илијина црква II **237** Истинић **237**
 Исток **238** Јабланица **240** Јабланица II **240** Јабланица III **240** Јагода **240** Јанчиште **241**
 Јасић **241** Јеловац **241** Јешково **242** Јошаница **242** Јуник **242** Кабаш (Коришки) **243**
 Кабаш **243** Каличане **243** Капра **244** Карашинђерћ **244** Кашица **244** Келија Ђонаш **245**
 Кијево **246** Кишна Река **247** Кладерница **247** Клина **248** Клинавац **248** Клинчина **248**
 Козник **249** Коморане **249** Кондил, Кундељ **249** Кореница **249** Кориша **250** Косовце,
 Косовче **253** Кострц **253** Косурић **253** Которе **254** Котрадић **254** Кош **254**
 Кошутане **255** Кпуз **256** Кравасарија **256** Крајково **256** Краљане **256** Краљица **257**
 Крамовик **257** Красалић **257** Красимиrowaц **258** Крњина, Крњине **258** Крњинце **259**
 Крстац **259** Крушевац **259** Крушевац II **260** Крушево **260** Кузмин или Кушлин **260**
 Кузмина пештера **260** Кукољане **261** Кусар **261** Кућица **261** Кућиште **261** Куштендин **261**
 Лабљане **262** Лабучево, Лабићево **262** Лаз Белопаћ **262** Ландовица **262** Лауша **263**
 Леочина **263** Лесковац **264** Лешане **265** Лештане **265** Лизица **265** Лизица II **265**
 Ликошане **266** Липа **266** Липовац **266** Локвица **266** Лоћане **267** Љубижда, Љубижда **268**
 Лудовић **268** Лужница **268** Лука (Горња и Доња) **268** Лукавац **269** Лукиње, Лукинај **269**
 Љевоша **269** Љешане (Лешане) **270** Љубенић **270** Љубижда **270** Љубижда (код
 Призрена) **271** Љубичево **272** Љубовац **272** Љубовиште **273** Љубово **273** Љубожда **273**
 Љубуша **274** Љужица **274** Љумбарда (Љубарда) **274** Љутоглава (код Призрена) **274**
 Љутоглава **274** Мађаре **275** Мазник **275** Мала Јабланица **275** Мала Круша **275** Мала
 Хоча **276** Мали Ђурђевик **276** Малишево **276** Мало и Велико Дубово **277** Мамуша **277**
 Манастирица **278** Марина **278** Мармуле **278** Марош **278** Мачине **279** Мачитево **279**
 Мелиће (Мениће) **279** Микушнице **279** Мила, Миљај **280** Милановић **280** Мируша **280**
 Млечане **281** Млике **282** Мовљане **282** Могица **282** Мојстир **283** Морина **283**
 Мужевине **283** Мужљак **284** Мурга **284** Мушниково **284** Мушутиште **285** Набрђе **287**
 Наглавци **287** Накараде **287** Накло **288** Нашец **288** Нашпале **288** Небрегоште **288**
 Негровце **289** Нековце **289** Немишље **289** Неполе **289** Непребиште, Непробиште **290**
 Нец **290** Никоља црква **291** Новакe **291** Ново Село **291** Ново Село Деич **292** Ново
 Чикатово **292** Њивоказе **292** Обриње **293** Овчарево **293** Озрим **293** Опрашке,
 Опрашка **294** Оптеруша **294** Ораховац **294** Орлате **296** Орно Брдо **296** Орчуша,
 Орћуша **297** Осек Хиља **297** Осојане **297** Осоје **298** Оскуришта (Оскорушта) **298**
 Острозуб **298** Пагаруша **298** Падалиште **299** Папраћани **299** Паскалица **299** Пацај **300**
 Пашино Село **300** Петковић **300** Петраковац **301** Петрушан **301** Пећ **301** Пећани **305**
 Пиране **306** Пиштане **306** Плава **306** Плављане **307** Плајник **307** Плана, Планеја **307**

Плаћане **307** Плаћани **308** Плочица **308** Плужине **308** Пограђе **308** Пожар **309**
 Полуза **309** Полужје **310** Пољане **310** Пољанце **310** Понорац **311** Поношевац **311**
 Поповац **311** Поповљане **312** Послиште **313** Почешће **313** Преказе **313** Прекале **314**
 Преколука **314** Преловац **314** Пригода **314** Прилеп **315** Призрен **315** Прчево **322**
 Пустосело **323** Равна Глава **323** Радавац **323** Радеша **324** Радишево **324** Радоњић **324**
 Радуловац **325** Ракитница **325** Раковина **325** Ракоц **325** Ракош **326** Рандубрава **326**
 Рапча **326** Раставица **327** Ратиш **327** Ратковац **327** Раушић **328** Рача **328** Рашкоц **328**
 Раштани (Храштани) **329** Реновац **329** Ресник **329** Рестелица **330** Ретимље **330**
 Речане **330** Речане II **331** Рзних **332** Рогово **333** Ромаја **333** Ромуне **333** Ругово **334**
 Рудник **334** Рухот **335** Самодража **335** Сановац **336** Сврке, Сврхе **336** Сврхе **336**
 Селогражда **337** Селчане **337** Сењане **337** Сига **337** Синаје **338** Сићево **338**
 Скивјане **339** Скоробиште **340** Слапужане **340** Смач, Смаћ **340** Смач, Смаћ II **340**
 Совљак **341** Сопних **341** Сопот **341** Србича **341** Средња Клина **342** Средска **342**
 Станковце **344** Старо Чикатово **344** Стародворане **344** Степаница **344** Стружје **345**
 Студла **345** Студеница **345** Студенчане **346** Ступ **346** Сува Река **346** Суви Лукавац **347**
 Суво Грло **348** Сушица **349** Тавор **349** Тица **350** Томанце **350** Трбуховац **350**
 Трдевац **351** Требовић **351** Трнавце **351** Трње **352** Трстеник **352** Трстеник II **352**
 Тупец **353** Турићевац **353** Турјак **353** Тучеп **353** Тушиље **354** Ћирез **354** Ћушка **355**
 Ујз **355** Укча **355** Улотиште – Уложисте **356** Уњемир (Добра Вода) **356** Фушница **356**
 Хацовиће **357** Хоча Заградска **357** Цапарце **357** Царевац **358** Целина **358** Церовик **358**
 Црквени трн **358** Црколез **358** Црмљане **360** Црни Брег **360** Црни Врх **360** Црни Лут **360**
 Црни Лут **361** Црновране **361** Црнце **361** Чабић **362** Чајдраг **363** Челопек **363**
 Ческово **363** Чикатово **364** Чифлак (Чивлак) **364** Чудрељ **364** Чупево **365** Чрногјоно **365**
 Шаљиновица **365** Шаптељ **366** Шеремет **366** Шишман **366** Шкреље **367**
 Шпинадија **367** Штупељ **367** Штутица **368** **Претварање метохијских цркава у**
џамије 369 **Цркве претворене у џамије у Призрену и Пећи 371** **Призрен 371** Црква
 Св. Преображења Господњег **371** Црква Св. Николе **371** Црква Св. Ане **372** Црква Св.
 Анастасије **372** Црква Св. Богојављења **372** Црква Св. Јелене **372** Црква Св.
 Пантелејмона **372** Црква Богородице Љевишке **373** Црква Светог архиђакона
 Стефана **373** Манастир Светих арханђела Михаила и Гаврила **376** **Пећ 376** Црква
 Ружица **376** Црква Св. Огњене Марије и Св. Благе Марије **377** Црква Св. Петке **377**
 Црква Ђурђеви стубови **377** **Сеоске цркве претворене у џамије 379**

СТАРА СРПСКА ГРОБЉА У МЕТОХИЈИ **381**

Стара српска гробља у селима Метохије у којима је до 1999. године постојало
неколико старих надгробних споменика 385

ЗАВРШНА РЕЧ **395**

ЛИТЕРАТУРА/БИОГРАФИЈА **403**

Литература 405 **Скраћенице 411** **Биографија 417**

Лечани

Вечно у Метохузи

Српски црквени споменици, њихови градитељи и рушитељи

Назив **Метохија** потиче од грчке речи *мейоx*, која се одомаћила и у српском језику, и означава у оба језика манастирска имања. Првобитни словенски и српски називи за Метохију носили су имена по жупама: Хвосно, околина Пећи и реке Бистрице; Затрнавска жупа, између Дечанске Бистрице и реке Затрнавце; жупа Реке, између река Трнавце и Рибника; Патково, између Ђаковице и Хаса под Паштриком; Подримље, у долини Белог Дрима; Прекорупље са Клином, на левој обали Белог Дрима; Дршковица, околина Рудника и дела Дренице; Кујавча, долина данашње реке Кујавче; Пећки Подгор, под планином Мокром Гором; Призренски Подгор, под источним огранцима Шар-планине са жупама Гором, Опољем и Средском.

Турци су, по освајању 1455, целу Метохију потчинили под Скадарски санџак, који је касније подељен на нахије (казе): Призрен, Пећ, Велику Хочу, Суво Грло и напослетку и Ђаковицу. Дотадашње бројне старе српске називе жупа, иначе тешко савладиве у турском изговору, а и из подозрења да ти називи Србе подсећају на стару државу и буде код њих наду на њен повратак, настојали су и успели да избаце из званичне употребе. Уместо тих назива од половине XVIII века увели су један општи назив – Метохија, назван тако по бројним манастирским имањима широм данашње Метохије. Последњи Србин на пећком трону, пећки патријарх Василије Бркић, дао је 1771. године леп опис турских области и живота хришћана у њима. Између осталог, каже: „Манастир Пећска патријаршија имала је силна имања у хвостском крају, а и у другим областима, добивена од српских краљева, па су Турци тај крај назвали Метохијом”.¹ Много раније, српски краљ Стефан Драгутин (1276–1282) хиландарском повељом одређује да људи његове „призренске метохије: чувају стражу на мору на пристаништу” и истовремено додељује село Локвицу више Призрена светој Богородици Светогорској – Хиландарској.²

Француски научник А. Буе (A. Boué) 1830. године, проучавајући европски део Турске, писао је да „la Metochie” заједно са Новим Пазаром и Моравом чини Стару Србију.³ И наш Вук Ст. Караџић у границе Србије убраја „Метоију ће је Призрен столица српских краљева и царева, Пећ и Дечани а Шара планина с ону страну Метоије”.⁴

Аустроугарски историчари Л. Талоци, К. Јиречек и М. Шуфлај бележе да је „Metochia, regio propre Prizren”.⁵ Немачки лекар турског гарнизона у Пећи, др Јозеф Милер (J. Müller), обилазећи села Метохије тридесетих година XIX века и користећи турске званичне списе, дао је значајне податке географске, етнографске и конфесионалне природе за Метохију.⁶

У проучавању историјске и етничке прошлости српског народа у Метохији највише је, половином XIX века, учинио И. С. Јастребов, руски конзул у Призрену.⁷

Пећка патријаршија

¹ Грујић, Радослав М.: *Православна српска црква*, Геца Кон, Београд, 1921, 104.

² *Косово у њовелама*, 23.

³ Boué, A.: „L'ancienne Servi” у: *Recueil d'Itinéraires dans la Turquie d'Europe I, II*, Vienne, 1854, 201.

⁴ Караџић, В. Ст.: „Даница”, Беч, 1827, 26–27 и 46–48.

⁵ Tallozy, L.; Šufliar, E.; Jiriček, C.: *Acta et diplomata res Albanie mediae aetatis illustrantia*, I–II, 1913, I, 275.

⁶ Müller, dr J.: *Albanien, Rumelien und die österreichische Gränze*, Prag, 1844; Стојанчевић, Владимир: *Срби и Арбанаси 1804–1912*, „Прометеј”, Нови Сад, 1994, 87–88.

⁷ Јастребов, Иван Степанович: *Подгајци за историју српске цркве*, Београд, 1879. и *Сјана Србија и Алданија*, Народна и универзитетска библиотека, Приштина, 1995.

Иван Степанович Јастребов

Подизање цркве манастира Дечана, 1335.

Фра Вита, мали брат, из Котора града Краљева, сазида ову цркву светог Пантрокатора господину краљу Стефану Урошу Трећем и његову сину, светлome и превеликом и преславном господину краљу Стефану. Сазида за осам година. И довршила се сасвим црква године 6843 (1335).

Натпис на дечанској цркви:
ЗН 1 28 (63)

⁸ Елезовић, Глигорије: *Турски сјоменици у Скопљу*, I–III, Скопље 1926, 1929, 1930, 791.

⁹ ЗН IV, бр. 6971.

¹⁰ Витковић, Г.: *Сјоменици из Будимској и Пешићанској архива 1873–1875*, 53; ЗН II, бр. 2147, 2159, 2167, 3077.

¹¹ *Косово у њовељама*, 113.

Италијански мисионар Доменико Паси (P. Domenico Pasi) на самом почетку XX века пише о својој посети земљи званој „Metochia“.⁸

Поред географског назива и неке историјске личности носиле су презимена изведена од географског појма Метохија. Василије, егзарх метохијски, помиње се године 1669.⁹ И митрополит Београдски и Сремски Стефан Метохијац-Пећанин учествовао је на саборима у Печују и Барањи јуна месеца 1700. Помиње се и у записима од 1706. до 1709. године.¹⁰

Једном наметнуто од Турака и усвојено име Метохија трајало је дуже од 250 година, ушло у све језике света па и дипломатску преписку од XVIII века до 1968. године. После Другог светског рата, 1945. године, Косово и Метохија, као делови двеју географских и историјских целина, проглашени су за аутономну област Србије. Вољом Јосипа Броза, 1968. године, из двојног назива покрајине албански националисти уклонили су назив Метохија, са жељом да се оно избрише из географије, историје и, ако може, из сећања српског народа.

Географске особености

Метохија је пространа тектонска долина у сливу реке Белог Дри-ма на југу Србије, коју, почев са истока, окружују планине: Сува Гора (900 м), Мокра Гора (1.332 м), Жљеб (2.352 м), Русолија (1.382 м), Штедим (2.273 м), Вољујак или Бела Кут (2.015 м), Бјелопаћ (1.773 м), Слано Поље (1.895 м), Копривник (2.460 м), Плеш (2.315 м), Рупе (2.502 м), Богићевица (2.530 м), Ћеровица (2.656 м), Богдаш, сада Марјаш (2.590 м), Ујездна (1.980 м), Паштрик (1.983 м), те на крајњем југу Шар-планина са жупама: Гора, Опоље и Средска са Призренским Подгором. Метохији припада и Ругово у изворишту Пећке Бистрице.

Планину Ујездну са пашњацима и превојима, изнад села Кошаре, с обе стране југословенско–албанске границе, купио је српски краљ Стефан Дечански „за сто оваца са јагањцима“ од неког Витомира и приложио 1330. године својој задужбини, манастиру Дечанима. Сам њен српски назив означава место којим се може најлакше „јездити“ преко ове високе планине.¹¹

Читав овај венац високих планина убраја се не само у највише динаридске планине, него и у најкршевитије и природно најнепроходније у читавој југоисточној Европи. По том су својству и добиле народно име Проклетије, што је у свој *Српски рјечник* уврстио и Вук Ст. Караџић 1852. године, а Јован Цвијић увео у географску науку.

*Хајла, планина између Руговске
клизуре и извора Ибра*